

Türkiye’de 2018 Yılında Uygulamaya Konulan Sosyal Bilgiler Lisans Programının 2006 Lisans Programı ile Karşılaştırılması

The Comparison of Social Studies Teaching Undergraduate Programs Applied in 2006 and 2018 in Turkey

Mustafa Sağdıç*

Öz

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de 2018 yılında uygulamaya konulan ve önceki programa göre önemli değişiklikler içeren yeni sosyal bilgiler öğretmen yetiştirme programını alan bilgisi, Alan Eğitimi, Meslek Bilgisi, Genel Kültür ve öğretmenlik uygulaması dersleri bağlamında değerlendirmektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Alan bilgisi ile alana ilişkin öğretimi içeren dersler Alan Eğitimi başlığında toplanmıştır. Alan Eğitimi derslerinin ders saatleri, kredileri ve AKTS değerleri önemli ölçüde azaltılmıştır. Buna karşılık Meslek Bilgisi derslerinin ders saatleri, kredileri ve AKTS değerleri önemli ölçüde arttırılmıştır. Genel Kültür derslerinin kapsamında ise önemli değişiklikler söz konusudur. Bu kapsamda fakülte bünyesinde bir Genel Kültür seçmeli ders havuzu oluşturulmuştur. Öğretmenlik uygulaması dersi Öğretmenlik Uygulaması I ve Öğretmenlik Uygulaması II dersi olarak iki döneme çıkartılmıştır. Ancak öğretmenlik uygulamasına bir basamak teşkil eden Okul Deneyimi dersi ise programdan kaldırılmıştır. Lisans programlarının toplam kredileri 156’dan 147’ye, toplam ders saati ise 170’den 154’e çekilmiştir. Ayrıca programda seçmeli derslere %25 oranında yer verilmiş, seçmeli ders çeşitliliği arttırılmış ve Bologna sürecine uyum sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Yeni Lisans Programı, Öğretmen Yetiştirme

Abstract

The purpose of this study is to evaluate the social studies teacher education program in the context of scientific field knowledge related to social studies, professional teaching knowledge, general culture, social studies education and teaching practice lessons implemented since 2018 in Turkey and containing important changes according to the previous program. In this study, document analysis method which is one of the qualitative research methods is used. The findings were analyzed by using descriptive analysis technique. The scientific field knowledge related to social studies and teaching of social studies were collected in the title of scientific field education. Hours, credits and ECTS values of scientific field courses related to social studies have been significantly reduced. On the other hand, the course hours, credits and ECTS values of the teaching courses have been increased significantly. There are significant changes in the scope of general culture courses. In this context, a general culture elective course pool was formed within the faculty. Teaching practice was added to two semesters as Teaching Practice I and Teaching Practice II. However, the School Experience course, which constitutes a step in the teaching practice, has been removed from the program. The total credits of the undergraduate programs were reduced from 156 to 147 and the total course hours from 170 to 154. In addition, 25% of elective courses were given in the program, the diversity of elective courses was increased and the process was adapted to the Bologna process.

Keywords: Social Studies, The New Social Studies Curriculum, Teacher Training

* (Doç. Dr.); Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, msagdic42@hotmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0001-9386-5908

Extended Summary

Introduction

Teacher training system in Turkey has been questioned continuously up to the present from the past. Teacher training in Turkey, made by the Ministry of National Education until 1982 (Teacher School, Village Institutes, Two-Year Training Institute), after that date was transferred to the university. In the period from the transfer of teacher training to the universities, up to the present, update studies were carried out in 1997, 2006, 2009 and most recently in 2018 about teacher training undergraduate programs. The transfer of teacher education to universities has become an important step for the teacher training to become a field of expertise and to produce scientific knowledge in this field. However, in some programs, academic studies are heavily concentrated, and academicians are complaining that they are detached from the school and classroom, which are foreign to the national education system and which are the practical environments. It is a fact that the primary function of the faculties of education is to train qualified teacher candidates. Teacher training consists of three main topics: pedagogy knowledge, scientific field knowledge and general culture.

Both at universities in the world in Turkey; the basic scientific field knowledge at academic level is given in the Faculties of Basic Sciences or the Faculties of Science and Literature. It is known that General Culture courses are taken from these faculties in many countries at academic level. In Turkey, it is observed that in almost all attempted to close the Faculty of Education of the three basic areas of learning. As a result, teachers who are lacking knowledge of the general culture and the field are educated. A teacher candidate who does not have sufficient knowledge of general culture and knowledge cannot have a very good teaching profession. On the other hand, the most important problem of education faculties from past to present is the lack of teaching staff.

Purpose

The main purpose of this study, which began in 2018 social studies teacher education undergraduate programs in Turkey, the scientific field information, Field Training, Teaching Profession is to evaluate the scope of the general culture and teaching practice lessons. When the literature was examined, no study was found in this context.

Method

In this study, qualitative research method is used. In this context, 2018 and 2006 Social Studies Teacher Education Undergraduate Programs were examined and evaluated for various variables. For this reason, document analysis of qualitative research techniques has been preferred and descriptive and content analyzes have been included in the findings.

Findings

The new social studies undergraduate program in 2018 contains significant changes compared to the old curriculum implemented between 2007 and 2018. Firstly, the total number of credits was reduced from 156 to 147, and the total number of lessons from 170 to 154.

One of the important changes in this scope is the subtraction of elective courses to six semesters. It is one of the most striking features of the new program to increase the weight of the teaching profession courses as a course hour and credits compared to the previous period. The courses which include teaching social studies can be divided into two sections which are directly related to social studies teaching and can be evaluated indirectly within the scope of Field Education due to the subjects related to teaching social studies. In the new program, both the hours and credits of the courses for teaching social studies have been increased. It is noteworthy that obligatory courses such as *Sociology*, *Philosophy*, *Economics*, *Law* and *Archeology* have been removed from the program. Considering the general decrease in the total course hours, it is seen that the history courses maintain their weight significantly and there is a decrease in geography lessons. The elective course pool for social studies and social studies teaching was also created by YÖK (*Council of Higher Education*). The addition of a new course (s) to this pool has also been subject to certain conditions.

There is a limitation on the approval of the relevant boards and in line with the permission of YÖK and can be up to six courses. The courses to be added to the Field Education elective course pool should also be related to the teaching of social studies.

Another noteworthy feature of the new program is the General Culture courses. It is observed that they have preserved their place in the program with partial changes in the content of Compulsory General Culture courses. The most important change related to general culture courses is related to elective courses. As a matter of fact, General Culture elective courses were considered as common courses for all faculties and General Culture elective course pool was formed to cover all departments of the faculties of education. In addition to these courses, courses can be added to the General Culture elective course pool without the approval of YÖK. General Culture elective courses will be offered not only for the related program, but also for all faculty, and students from different programs can choose. It is foreseen to establish a coordinator within the faculty for the General Culture courses. An arrangement in this way means that the periods of the teaching profession and general culture courses cannot be changed by the faculties. The teaching practice, a term in the 2006 program, was introduced into two semesters: Teaching Practice 1 and Teaching Practice 2. The School Experience course has also been removed from the program.

Discussion & Conclusion

In 2018 new social studies undergraduate program, the total number of credits and hours of the courses have been reduced. When the Social Studies Undergraduate Program of 2018 is compared with the 2006 program, the first striking is the reduction of the weight of the field knowledge courses in the program. The lessons on teaching the social studies and the lessons of the teaching profession knowledge were increased. In 2018 program, the ratio of courses in the field of field knowledge and field education within the total courses has been reduced below 50% for the first time. However, special field knowledge and skills have an important place in Social Studies Teachers' Specific Area Qualifications.

In 2018, courses such as law, sociology, economics, philosophy and archeology, which form the basis of social studies, are excluded from the compulsory course. In this context, in 2018, courses such as law, sociology, economy and archeology can be considered as a deviation from the social studies concept. Reducing courses related to social sciences can lead to other problems, such as the fact that students are directed to more private tutoring centers in order to overcome the lack of knowledge. In addition, it is known that the students who graduated from the faculties have significant deficiencies in the social sciences knowledge and the students complain about the inadequacy of these courses. In 2018, almost all of the courses related to the teaching profession knowledge and social studies are theoretical courses. The new program failed to respond to general criticism of the lack of practical courses. Only the hours of theoretical courses related to the social sciences were reduced, while the hours of theoretical courses related to the educational sciences were increased.

An important part of teaching knowledge of previous teaching programs in Turkey, is conceived as scientific and pedagogic knowledge and issues related to the teaching of scientific field is often not taught enough. The new program may be considered to address the deficit in this context. However, it is expected that the courses related to the teaching of the scientific field will be practically applied. It should be kept in mind that there is no course in the undergraduate program within the scope of field trips and field studies, but one of the indispensable educational tools of social studies teachers is field trips and field trips. In 2018, the Teaching Practice course was extended to two semesters. However, the School Experience course, which is within the scope of the recognition of the school environment and constitutes a step in the teaching practice, has been removed from the program. The removal of this course should have been made functional and qualified. The fact that pre-service teachers stay away from schools in the first three years of their education continues to be an important problem. The 2018 program also contains important changes in elective courses. It is seen that at least 25% of the courses in the Bologna process are required to be elective

The new program also introduces some changes in instructional technologies. The Instructional Technologies and Material Development course was removed and replaced with a course called Instructional Technologies. However, Material Design course which is a lesson on teaching social studies is not a compulsory course in the program. However, each teacher trainee is expected to specialize in traditional or digital material development. In addition, the inconceivable developments in instructional technologies and the numerous academic studies in this literature show that it is not possible for the instructional technologies to gain sufficient level of teacher candidates with a single two-hour course. Some of the theoretical courses in the new program, especially in the context of the teaching profession as a master course, the teacher's academic direction to strengthen the appointment of teachers in the appointment of a master's degree with thesis proposals, reducing the pressure on undergraduate programs and be recommended to make the teaching more qualified. In this context, academic studies related to the new social studies teaching undergraduate program should be increased qualitatively and quantitatively.

Giriş

Türkiye'de eğitimde nicelik sorunun çözümünde önemli aşamalar kat edilmiş olmasına rağmen, niteliksel sorunların çözümünde yeterli bir ilerleme sağlanamamıştır. Örneğin öğretmen başına düşen öğrenci sayısında önemli azalmalar söz konusu iken, öğrenci başarısında belirgin bir artış gözlenmemektedir (MEB, 2015). Öğrenci başarısındaki düşüklüğün öncelikle öğretmen niteliği ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Özcan, 2011). Türkiye'de öğretmen yetiştirme sistemi geçmişten günümüze sürekli olarak sorgulanmaktadır. Bu kapsamda yapılan düzenlemeler hep yeni bir arayış içinde olduğunu göstermektedir. Ancak yapılan kimi yeni düzenlemeler, daha iyiye doğru bir gidiş yerine eskiye dönüş, daha büyük bir problem karşısında geçici çözümler ya da bir kısır döngü olarak nitelendirilebilir. Eğitimde nitelikli insan gücünün eksikliğini giderme adına teşekkül ettirilmiş olan Eğitim Fakültelerinin de bir nitelik probleminin muhatabı olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Eğitim fakültelerinin başta Fen Edebiyat fakülteleri olmak üzere diğer fakültelerden ayrı ve farklı bir kurumsal yapıya kavuşması gerekmektedir.

Türkiye'de öğretmen yetiştirme işi, 1982 yılına kadar Millî Eğitim Bakanlığı tarafından (ilköğretmen okulları, Köy Enstitüleri, İki Yıllık Eğitim Enstitüleri, Eğitim Yüksek Okulları) yapılmış, bu tarihten sonra ise üniversitelere devredilmiştir. Öğretmen yetiştirmenin üniversitelere devredilmesinden günümüze kadar geçen süreçte ise öğretmen yetiştirme lisans programlarıyla ilgili olarak 1997, 2006, 2009 ve en son 2018 yıllarında güncelleme çalışmaları yapılmıştır. Öğretmen yetiştirme işinin üniversite iklimi ve yükseköğretim bünyesinde gerçekleştirilmesi konusu ise Türkiye'de uzun bir deneyimin ardından alınan kararlar ile uygulanmaya başlanmıştır. 1974 yılında, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde, her düzeyde öğretmenlerin yükseköğrenim yoluyla yetiştirilmesi kararıyla başlayan süreç, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin akabinde yapılan bir düzenleme ile öğretmen yetiştirme işi tamamen Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinden Yüksek Öğretim Kurumu bünyesine aktarılmıştır (Baskan, Aydın ve Madden, 2006). Öğretmen yetiştirme sorumluluğunun üniversitelere devredilmesi öğretmen yetiştirmenin bir uzmanlık alanı haline gelmesi ve bu alanda bilimsel bilgi üretilmesi ve birikim sağlanması adına önemli bir adım olmuştur (Özoğlu, 2010). Ancak öğretmen yetiştirme işi ile eğitimin akademik yönünün güçlendirilmesi adına yapılan akademik çalışmalar arasında bir denge oluşturulması gerekmektedir. Nitekim bazı programlarda akademik çalışmalara çok fazla yoğunlaşma olduğundan, akademisyenlerin millî eğitim sistemine yabancı, uygulama ortamları olan okuldan ve sınıftan kopuk birer teorisyen görüntüsü çizdiğinden şikâyet edilmektedir (Şişman, 2009).

Türkiye'de her ne zaman eğitimde nitelikli insan gücü eksikliği gündeme gelirse ilk akla gelen kurum eğitim fakülteleridir. Ancak sözü edilen nitelik sorununun çözümü sadece eğitim fakülteleri kapsamında değerlendirilmemelidir. Topyekûn öğretmen yetiştirme sisteminin ve de toplumun en üst tabakasından en alt tabakasına kadar öğretmen algısının olumlu yönde geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsü, saygınlığı ve konumu öğretmen yetiştirme işlevinden bağımsız düşünülemez (Özoğlu, 2010). Zira öğretmenlik çeşitli yasal metinlerde bir uzmanlık mesleği olarak tanımlansa da, öğretmenlerin istihdamı noktasında günümüze kadar izlenen politikalar öğretmenliği toplumun nazarında

herkesin kolaylıkla yapabileceği bir iş olarak yansıtmıştır (Üstüner, 2004). Özellikle öğretmenlik mesleğinin kendine özgü bir takım özelliklerinin söz konusu olduğu ve öğretmenlik mesleğinin üstün vasıflara haiz olmayı gerektirdiği kabul edilmelidir. Elbette bu ön kabul yeterli değildir ve sorunun çözümü uzun soluklu ve topyekûn büyük bir çabayı gerektirmektedir.

Eğitim fakültelerinin asli işlevinin nitelikli öğretmen adayları yetiştirmek olduğu da göz ardı edilemez bir gerçektir. Öğretmen yetiştirme işi; Meslek Bilgisi de denilen pedagoji bilgisi, alan bilgisi ve Genel Kültür olmak üzere üç temel ayak üzerine inşa edilmektedir (Stengel ve Tom, 1996). Alan bilgisi, Genel Kültür ve pedagojik yönlerden donanımlı, motivasyonu yüksek, toplumun temel değerlerini ve ideallerini özümsemiş üstün niteliklere sahip öğretmen adayları yetiştirebilmek aynı zamanda tüm ülke için en hayati konudur (YÖK, 2018). Türkiye’de ve dünyada akademik düzeyde temel alan bilgisinin verildiği fakülteler temel bilimler ya da fen-edebiyat fakülteleridir. Akademik düzeyde Genel Kültür derslerinin de birçok ülkede bu fakültelerden alındığı bilinmektedir. Nitekim ABD’de alan bilgisi ve Genel Kültür derslerini almadan öğrenciler öğretmen yetiştirme programlarına dâhil edilmemektedir (Özcan, 2011). *Faculty of Arts and Sciences* veya *College of Liberal Arts* olarak isimlendirilen bu fakülter Türkiye’de büyük ölçüde Fen Edebiyat Fakültelerinin karşılık geldiği söylenebilir. Türkiye’de ise bu üç temel ayağın neredeyse tamamına yakınının Eğitim Fakülteleri bünyesinde yapılmaya çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca mevcut durumun eğitim fakültelerinin bir nevi küçük ve ikinci bir fen edebiyat fakültesine dönüşmesine neden olabildiği de düşünülmektedir. Bu nedenle öğretmen yetiştirme gibi hayati ve kapsamlı bir konunun tüm bileşenleri ile eğitim fakültelerinin sorumluluğunda olması sürdürülebilir bir yaklaşım değildir. Böyle olunca da Genel Kültür ve alan bilgisi yetersiz öğretmenler yetişmektedir. Genel Kültür ve alan bilgisi yeterli olmayan bir öğretmen adayının çok iyi bir öğretmenlik meslek eğitimi alması söz konusu olamaz (Özcan 2011). Diğer yandan eğitim fakültelerinin kuruluşlarından bugüne kadar geçen sürede sürekli olarak varlığını hissettiren en önemli problem öğretim elemanı yetersizliği olmuştur. Nihayetinde eğitim fakültelerinin yapısı, içeriği ve de en önemlisi diğer fakültelerle ilişkisi kapsamlı olarak yeniden tanımlanmalıdır. 2018 yılı eğitim fakülteleri lisans programlarının güncellenmesinin ana gerekçelerini; program dâhilindeki Alan Eğitime yönelik derslerle, öğretmenlik Meslek Bilgisi derslerinin yeniden oluşturulması ve programlarda bunlara ağırlık verilmesi, öğretmenlik uygulamasının daha geniş bir zamana yayılması ile güncellenen ilk ve orta öğretim ders programlarıyla uyum oluşturmuştur. Böylece alan bilgisi derslerinin sayısı ve kredisi azaltılmıştır. Bu da çok bilen öğretmenlerden ziyade öncelikle iyi ahlaklı, rol model, mesleki değer ve idealleri içtenlikle özümsemiş ve benimsemiş öğretmenlere ihtiyaç olduğu varsayımına dayandırılmaktadır (YÖK, 2018).

ABD’deki yeni sosyal bilgiler hareketinin bir yansıması olarak 1960’lı yıllarda Türkiye’de de sosyal bilgiler dersleri okutulmaya başlanmıştır. Daha önceden ilkokul ve ortaokullarda sosyal bilgiler dersi yerine yine ilkokul ve ortaokul düzeyinde tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri okutulmuştur. 1960’lı yıllardaki bu değişimin bir ürünü olarak 1967-1968 yılından itibaren eğitim enstitülerine bağlı edebiyat bölümünün sosyal bilgiler kısmında sosyal bilgiler öğretmenleri yetiştirilmeye başlanmıştır (Bayram, 2003). Eğitim enstitülerinin 1978-1979 yılından itibaren dört yıllık yüksek öğretmen okullarına dönüştürülmesi ile sosyal bilgiler bölümü kaldırılarak yerine tarih-coğrafya ve coğrafya-tarih bölümleri kurulmuştur (Ercan, 2009). 1997 yılındaki yeniden yapılandırma sürecine kadar ise okullardaki sosyal bilgiler ve bu kapsamdaki dersler tarih ve coğrafya öğretmenleri tarafından okutulmuştur. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı tam anlamıyla 1997 yılında başlayan temel eğitimin ve eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması sürecinin bir ürünü olarak 1998 yılında faaliyete başlamıştır (Kaymakçı, 2012). Ana amacı etkin bir vatandaş yetiştirmek olan sosyal bilgiler derslerinin öğretmenlerinin sosyal bilgilerin farklı disiplinlerinin gerektirdiği bilgi ve yeteneklere sahip olmaları gerekmektedir (NCSS, (2002; Karasu Avcı, 2017).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı Türkiye’de 2018 yılında uygulamaya konulan ve 2006 programına göre önemli değişiklikler içeren yeni sosyal bilgiler öğretmen yetiştirme lisans programını alan bilgisi, Alan

Eğitimi, Meslek Bilgisi, Genel Kültür ve öğretmenlik uygulaması dersleri bağlamında değerlendirmektedir. Alan yazını incelendiğinde bu kapsamda bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Alt Problemler

1. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında sosyal bilgiler dersini oluşturan farklı disiplinlere ilişkin alan bilgisi derslerine ne düzeyde yer verilmiştir? 2006 programından ne gibi farklılıklar içermektedir?
2. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında, alanın öğretimine ilişkin derslere ne düzeyde yer verilmiştir? 2006 programından ne gibi farklılıklar içermektedir?
3. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında, öğretmenlik Meslek Bilgisi derslerine ne düzeyde yer verilmiştir? 2006 programından ne gibi farklılıklar içermektedir?
4. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında, Genel Kültür derslerine ne düzeyde yer verilmiştir? 2006 programından ne gibi farklılıklar içermektedir?
5. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında okul uygulamalarına ne düzeyde yer verilmiştir? 2006 programından ne gibi farklılıklar içermektedir?
6. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında, teorik ve uygulamalı derslere ne düzeyde yer verilmiştir? 2006 programından ne gibi farklılıklar içermektedir?

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi temel alınmıştır. Bu kapsamda 2018 ve 2006 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programları incelenmiş ve çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Bu sebeple nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi tercih edilmiş ve elde edilen bulgular üzerinden betimsel ve içerik analizlerine yer verilmiştir. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılan önemli bilgi kaynaklarıdır. Doküman incelemesi; dokümanlara ulaşma, orijinaliği kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma şeklinde beş aşamada yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmanın veri kaynağı olarak Yükseköğretim Kurulu tarafından 2006 ve 2018 yıllarında uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programları ve ders içerikleri kullanılmıştır. Karşılaştırılan programlar bu boyutlara göre temalar şeklinde sınıflandırılarak incelenmiştir. İlgili dokümanların içerikleri öğretmen yetiştirme programlarının temel ayaklarını oluşturan alan bilgisi, Alan Eğitimi, öğretmenlik Meslek Bilgisi, Genel Kültür dersleri ve okul uygulamaları olarak 5 alt temada analiz edilmiştir.

Bulgular

2018 yılı yeni sosyal bilgiler lisans programı 2007- 2018 yılları arasında uygulanan eski öğretim programına göre önemli değişiklikleri ihtiva etmektedir. Öncelikle toplam kredi sayıları 156'dan 147'ye, toplam ders saati ise 170'den 154'e çekilmiştir. Meslek Bilgisi başlığı altında Eğitim bilimlerine ilişkin teorik ders saatleri artırılmıştır. Meslek Bilgisi derslerinin saatleri 48'den 56'ya; kredileri ise 41'den 50'ye çıkarılmıştır. Dolayısıyla Meslek Bilgisine ilişkin teorik ders saatlerinde 10 saatlik bir artış dikkat çekmektedir. Ayrıca Meslek Bilgisi derslerinin içeriklerinde de önemli değişiklikler söz konusudur (YÖK, 2018).

Tablo 1. 2017 ve 2018 Sosyal Bilgiler Lisans Programının Karşılaştırma Tablosu

	2017 Programı					2018 Programı				
	T	U	K	SAAT	YÜZDE	T	U	K	SAAT	YÜZDE
Meslek Bilgisi	34	14	41	48	26	44	12	50	56	34
Alan ve Alan Eğitimi	79	8	83	87	53	70	0	70	70	48
Genel Kültür	29	6	32	35	21	26	2	27	28	18
TOPLAM	142	28	156	170	100	130	14	147	154	100

2018 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında, öğretmenlik Meslek Bilgisi derslerindeki değişiklikler

Önceki programda Meslek Bilgisi dersleri; *Eğitim Bilimine Giriş*, *Eğitim Psikolojisi*, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, *Seçmeli I*, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, *Sınıf Yönetimi*, *Ölçme ve Değerlendirme*, *Özel Öğretim Yöntemleri I*, *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, *Program Geliştirme*, *Türk Eğitim Tarihi*, *Özel Eğitim*, *Okul Deneyimi*, *Rehberlik*, *Öğretmenlik Uygulaması*, *Seçmeli II* dersleridir. Yeni programda ise Meslek Bilgisi dersleri; *Eğitime Giriş*, *Eğitim Psikolojisi*, *Eğitim Sosyolojisi*, *Eğitim Felsefesi*, *Türk Eğitim Tarihi*, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, *Seçmeli I*, *Öğretim Teknolojileri*, *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*, *Seçmeli 2*, *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, *Seçmeli 3*, *Eğitimde Ahlak ve Etik*, *Sınıf Yönetimi*, *Seçmeli 4*, *Öğretmenlik Uygulaması 1*, *Okullarda Rehberlik*, *Seçmeli 5*, *Öğretmenlik Uygulaması 2*, *Özel Eğitim ve Kaynaştırma* ve *Seçmeli 6* dersleridir.

Bu kapsamdaki önemli değişikliklerden biri de seçmeli derslerin altı döneme çıkartılmasıdır. *Eğitim Bilimine Giriş* dersi *Eğitime Giriş* olarak değiştirilmiştir. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* dersi programdan kaldırılmış, yerine *Öğretim Teknolojileri* adlı yeni bir ders konulmuştur. *Özel Öğretim Yöntemleri* dersi ise Meslek Bilgisi dersleri kapsamında Alan Eğitimi kapsamına aktarılmış, ismi ve içeriği yeniden düzenlenmiştir. *Ölçme ve Değerlendirme* dersinin adı *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* olarak değiştirilmiştir. *Okul Deneyimi* dersi programdan kaldırılmıştır. Buna karşılık *Öğretmenlik Uygulaması* dersi iki döneme çıkartılmıştır. *Rehberlik* dersi de *Okullarda Rehberlik* olarak yeniden düzenlenmiştir. *Özel Eğitim* dersi, *Özel Eğitim ve Kaynaştırma* olarak değiştirilmiştir. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* dersi programdan kaldırılmış, buna karşılık *Eğitimde Araştırma Yöntemleri* dersi programa eklenmiştir. *Eğitimde Ahlak ve Etik* dersi de programa yeni eklenen dersler arasındadır. Ayrıca *Eğitim Psikolojisi* dersi programda yerini korumuş buna ilaveten, *Eğitim Felsefesi*, *Eğitim Sosyolojisi* dersleri zorunlu dersler olarak programa ilave edilmiştir. Meslek Bilgisi derslerinin programda önceki döneme nazaran gerek ders saati olarak gerekse krediler olarak ağırlığının artması yeni programın en dikkat çeken özelliklerindedir.

Alana ilişkin öğretimi içeren dersler doğrudan sosyal bilgiler öğretimi ile ilgili olanlar ve içeriğinde alanın öğretimine ilişkin konular nedeniyle dolaylı olarak Alan Eğitimi kapsamında değerlendirilebilecek dersler olarak iki kısma ayrılabilir. Önceki programda alanın öğretimi ile ilgili dersler; başta *Özel Öğretim Yöntemleri* olmak üzere *Sosyal Bilgiler Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri* ve *Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İncelemeleri* dersleridir. Ayrıca *Sosyal Bilgilerin Temelleri*, *Sosyal Proje Geliştirme* ve *Drama* dersleri ise içeriğinde alanın öğretimine ilişkin uygulamalar nedeniyle bu başlıkta değerlendirilebilir. Yeni programda alanın öğretimine yönelik derslerin hem saatleri hem de kredileri artırılmıştır. Alanın öğretimine ilişkin dersler ise; *Sosyal Bilgiler Öğretimi 1*, *Sosyal Bilgiler Öğretimi 2*, *Sosyal Bilgiler Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları*, *Sosyal Bilgiler Sözlü ve Yazılı Edebiyat*, *Sosyal Bilgilerin Temelleri*, *Sosyal Bilgiler Öğretim Programları*, *Sanat ve Müze Eğitimi*, *Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi*, *İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi* ile *Karakter ve Değer Eğitimi* dersleridir. Eski programdaki alana ilişkin öğretimle ilgili *Özel Öğretim Yöntemleri II* (2 saat teorik, 2 saat uygulama) dersi; yeni programdan kaldırılmış ve yerine *Sosyal Bilgiler Öğretimi 1* ve *Sosyal Bilgiler Öğretimi 2* şeklinde 3'er saatlik iki ders eklenmiştir. Ayrıca yine doğrudan alanın öğretimi ile ilgili *Sosyal Bilgiler Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları*, *Sosyal Bilgiler Öğretim Programları* dersleri programa eklenmiştir. Alanın öğretimine katkı sağlayabilecek *Sanat ve Müze Eğitimi*, *Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi*, *İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi* ile *Karakter ve Değer Eğitimi* dersleri ise programa yeni eklenen alanın öğretimine ilişkin diğer derslerdir.

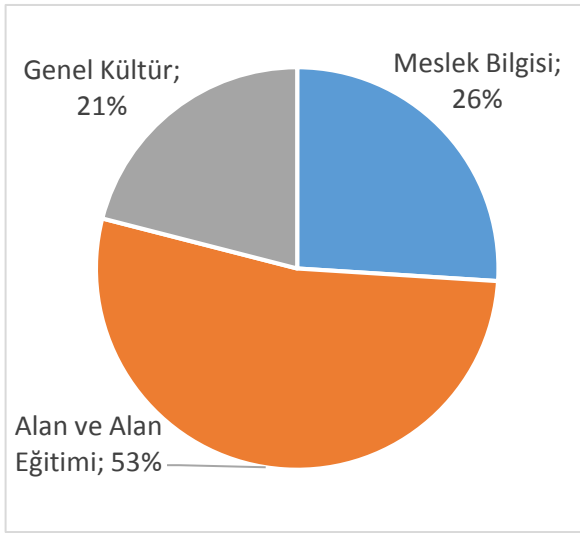
Tablo 2. 2017 ve 2018 Sosyal Bilgiler Lisans Programındaki Alan ve Alan Eğitimi Dersleri

2017 Programı	T	U	K	2018 Programı	T	U	K
Sosyal Bilgilerin Temelleri	2	0	2	Sosyal Bilgilerin Temelleri	2	0	2
Sosyal Psikoloji	2	0	2	Genel Fiziki Coğrafya	2	0	2
Arkeoloji	2	0	2	Siyaset Bilimi	2	0	2
Sosyoloji	2	0	2	İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü	2	0	2
Genel Fiziki Coğrafya	4	0	4	Sosyal Antropoloji ve Medeniyet Tarihi	2	0	2
Eskiçağ Tarihi ve Uygarlığı	2	0	2	Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya	2	0	2
Felsefe	2	0	2	Seçmeli 1	2	0	2
Ekonomi	2	0	2	Sosyal Bilgiler Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımlar	2	0	2
Türkiye Fiziki Coğrafyası	2	0	2	Türkiye Fiziki Coğrafyası	2	0	2
İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü	2	0	2	İlk Türk-İslam Devletleri Tarihi	2	0	2
Siyaset Bilimine Giriş	2	0	2	Ortaçağ Tarihi	2	0	2
Temel Hukuk	2	0	2	Seçmeli 2	2	0	2
Seçmeli 1	2	0	2	Sosyal Bilgiler Öğretim Programları	2	0	2
Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya	4	0	4	Bilim, Teknoloji ve Toplum	2	0	2
Antropoloji	2	0	2	Vatandaşlık Bilgisi	2	0	2
Ortaçağ Tarihi	4	0	4	Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası	2	0	2
Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme	2	0	2	Seçmeli 3	2	0	2
Vatandaşlık Bilgisi	2	0	2	Osmanlı Tarihi 1	2	0	2
Seçmeli 2	2	0	2	Yeni ve Yakınçağ Tarihi	2	0	2
Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı I	2	0	2	Sosyal Bilgiler Öğretimi 1	3	0	3
Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası	2	0	2	Seçmeli 4	2	0	2
Yeni ve Yakınçağ Tarihi	2	0	2	Osmanlı Tarihi 2	2	0	2
İnsan Hakları ve Demokrasi	2	0	2	Sosyal Bilgiler Sözlü ve Yazılı Edebiyat	2	0	2
Ülkeler Coğrafyası	2	0	2	Siyasi Coğrafya ve Türkiye Jeopolitiği	2	0	2
Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı II	2	0	2	Sosyal Bilgiler Öğretimi 2	3	0	3
Sosyal Bilgiler Sözlü ve Yazılı Edebiyat	2	0	2	Seçmeli 5	2	0	2
İnsan İlişkileri ve İletişim	2	0	2	Afetler ve Afet Yönetimi	2	0	2
Çağdaş Dünya Tarihi	2	0	2	Sanat ve Müze Eğitimi	2	0	2
Siyasi Coğrafya	2	0	2	Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi	2	0	2
Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I	2	0	2	Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I	2	0	2
Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İncelemeleri	2	2	3	Seçmeli 6	2	0	2
Günümüz Dünya Sorunları	2	0	2	Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II	2	0	2
Özel Öğretim Yöntemleri II	2	2	3	İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi	2	0	2
Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II	2	0	2	Karakter ve Değer Eğitimi	2	0	2
Sosyal Proje Geliştirme	1	2	2				
Drama	2	2	3				

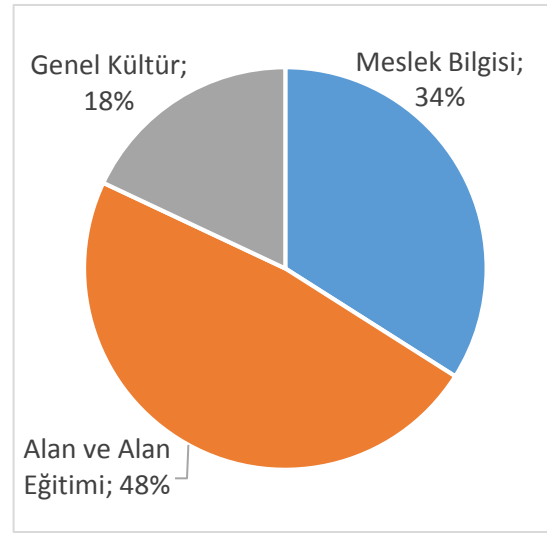
Alan bilgisi dersleri ise eski programda; *Sosyal Psikoloji, Arkeoloji, Sosyoloji, Genel Fiziki Coğrafya, Eskiçağ Tarihi ve Uygarlığı, Felsefe, Ekonomi, Türkiye Fiziki Coğrafyası, İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü, Siyaset Bilimine Giriş, Temel Hukuk, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Antropoloji, Ortaçağ Tarihi, Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme, Vatandaşlık Bilgisi, Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı I, Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı II, Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Yeni ve Yakınçağ Tarihi, İnsan Hakları ve Demokrasi, Ülkeler Coğrafyası, İnsan İlişkileri ve İletişim, Çağdaş Dünya Tarihi, Siyasi Coğrafya, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II ve Günümüz Dünya Sorunları* dersleridir. Yeni programda ise alan bilgisi dersleri; *Genel Fiziki Coğrafya, Siyaset Bilimi, İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü, Sosyal Antropoloji ve Medeniyet Tarihi, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Türkiye Fiziki*

Coğrafyası, İlk Türk-İslam Devletleri Tarihi, Ortaçağ Tarihi, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Vatandaşlık Bilgisi, Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Osmanlı Tarihi I, Yeni ve Yakınçağ Tarihi, Osmanlı Tarihi 2, Siyasi Coğrafya ve Türkiye Jeopolitiği, Afetler ve Afet Yönetimi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II dersleridir. Alan bilgisi dersleri içinde *Genel Fiziki Coğrafya, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya* ile *Ortaçağ Tarihi* derslerinin saatleri 4'er saatten, 2'şer saate düşürülmüştür. *Arkeoloji, Sosyoloji, Felsefe, Ekonomi, Temel Hukuk, Antropoloji, Sosyal Psikoloji, Eskiçağ Tarihi ve Uygarlığı, Ülkeler Coğrafyası ve Günümüz Dünya Sorunları* dersleri zorunlu dersler kapsamında programdan kaldırılmıştır. Alan bilgisi dersleri içinde sosyal bilgilere temel teşkil eden *Sosyoloji, Felsefe, Ekonomi, Hukuk* ve *Arkeoloji* gibi zorunlu derslerin programdan kaldırıldığı dikkat çekmektedir. Önceki programda toplamda 20 saatlik tarih dersleri yeni programda 18 saat, eski programda 18 saatlik coğrafya dersleri yeni programda 12 saattir. Yeni programda toplam ders saatlerindeki genel azalma da dikkate alındığında tarih alanının ağırlığını önemli ölçüde koruduğu, coğrafya derslerinde ise bir azalmanın söz konusu olduğu görülür.

Şekil 1. 2017 Sosyal Bilgiler Lisans Derslerinin alanlara göre dağılımı

Şekil 2. 2018 Sosyal Bilgiler Lisans Derslerinin alanlara göre dağılımı

Alan bilgisi ve alan öğretimine ilişkin seçmeli ders havuzu da YÖK tarafından oluşturulmuştur. Bu seçmeli ders havuzunda *Çevre Eğitimi, Günümüz Dünya Sorunları, Harita Bilgisi ve Uygulamaları, Küreselleşme ve Toplum, Sınıf İçi Öğrenmelerin Değerlendirilmesi, Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İncelemesi, Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Çocuk Oyunları, Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama, Sosyal Bilgiler Öğretiminde Materyal Tasarımı, Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihsel Kanıt, Yerel ve Sözlü Tarih, Sosyal Bilgilerde Bilişim Teknolojileri, Türk Hukuk Sistemi ve Türkiye'nin Ekonomik Yapısı* dersleri yer almıştır. Bu havuza yeni ders(ler) eklenmesi de belirli şartlara tabi tutulmuştur. İlgili kurulların onayı ve YÖK'ün izni doğrultusunda ve en fazla altı ders olabilecek şekilde bir sınırlandırma söz konusudur. Alan Eğitimi seçmeli ders havuzuna eklenecek dersler de alanın öğretimi ile ilgili olmak durumundadır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında Genel Kültür derslerindeki değişiklikler

Yeni programın dikkat çeken diğer bir özelliği de Genel Kültür dersleri ile ilgilidir. Zorunlu Genel Kültür derslerinin içeriğindeki kısmi değişikliklerle beraber programdaki yerlerini büyük ölçüde korudukları görülmektedir. Bu kapsamdaki *Bilgisayar I* ve *Bilgisayar II* dersleri programdan kaldırılarak *Bilişim Teknolojileri* adlı tek bir derse düşürülmüştür. Genel Kültür dersleri ile ilgili en önemli değişiklik seçmeli dersler ile ilgilidir. Nitekim Genel Kültür seçmeli dersleri tüm fakülte için ortak dersler olarak düşünülmüş ve eğitim fakültelerinin tüm bölümlerini kapsayacak şekilde Genel Kültür seçmeli ders havuzu

oluşturulmuştur. Önceki programda üç dönemde yer alan Genel Kültür seçmeli dersleri yeni programda dört döneme çıkartılmıştır. Genel Kültür seçmeli havuzunda *Bağımlılık ve Bağımlılıkla Mücadele, Beslenme ve Sağlık, Bilim Tarihi ve Felsefesi, Bilim ve Araştırma Etiği, Ekonomi ve Girişimcilik, Geleneksel Türk El Sanatları, İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi, İnsan İlişkileri ve İletişim, Kariyer Planlama ve Geliştirme, Kültür ve Dil, Medya Okuryazarlığı, Mesleki İngilizce, Sanat ve Estetik, Türk Halk Oyunları, Türk İşaret Dili, Türk Kültür Coğrafyası, Türk Musikisi ve Türk Sanatı Tarihi* dersleri yer almaktadır. Bu derslere ilave olarak Genel Kültür seçmeli ders havuzuna YÖK onayı olmaksızın ders eklenebilmektedir. Genel Kültür seçmeli dersleri, Meslek Bilgisi dersleri gibi sadece ilgili program için değil tüm fakülte için açılacak ve farklı programlardan öğrenciler seçebilecektir. Genel Kültür dersleri için fakülte bünyesinde bir koordinatörlük oluşturulması öngörülmüştür. Bu şekilde bir düzenleme ise Meslek Bilgisi ve Genel Kültür derslerinin dönemlerinin fakülteler tarafından değiştirilememesi anlamına gelmektedir.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında öğretmenlik uygulaması derslerindeki değişiklikler

2006 programında bir dönem olan *Öğretmenlik Uygulaması* dersi, *Öğretmenlik Uygulaması 1* ve *Öğretmenlik Uygulaması 2* olmak üzere iki döneme çıkartılmıştır. Ayrıca *Okul Deneyimi* dersi programdan kaldırılmıştır. *Okul Deneyimi* dersinin programdan kaldırılması ile önceki programda iki dönem yapılan okul uygulamalarının esasen değişmediğini göstermektedir. Nitekim öğretmen adayları önceki programda olduğu gibi yine sadece iki dönem okul uygulaması yapabilmektedirler. *Öğretmenlik Uygulaması* dersleri önceli programda olduğu gibi son iki yarıyılı kapsayacak şekilde planlanmıştır. Ayrıca *Öğretmenlik Uygulaması 1* ve *Öğretmenlik Uygulaması 2* dersleri ön şartlı dersler kapsamındadır.

Tartışma ve Sonuç

2018 yılı yeni sosyal bilgiler lisans programında derslerin toplam kredi sayıları ve ders saatleri azaltılmıştır. Yılmaz'ın (2009) çalışmasında öğretmen adaylarının lisans programındaki ders sayısının azaltılmasının öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine fırsat vermek açısından yararlı olacağını belirtmektedir. Ancak bir öğretim programında ders saatlerinin veya ders kredilerinin azaltılmasında nasıl bir yol izlenmesi gerektiği konusu önemli bir tartışma konusudur. 2018 yılı Sosyal Bilgiler Lisans Programı ile 2006 programı karşılaştırıldığında ilk göze çarpan, alan bilgisi derslerinin programdaki ağırlığının azaltılmasıdır. Alanın öğretimine ilişkin dersler ile öğretmenlik Meslek Bilgisi derslerinin ağırlıkları ise artırılmıştır. 2018 programında alan bilgisi ve Alan Eğitimi kapsamındaki derslerin toplam dersler içindeki oranı ise ilk defa % 50'nin altına düşürülmüştür. Oysa Sosyal bilgiler Öğretmenleri Özel Alan Yeterlilikleri içinde özel alan bilgi ve becerileri önemli bir yer tutmaktadır (MEB, 2017).

Hem ülkemizde hem dünyada Sosyal Bilgiler derslerinin alternatifi olarak çoğu kez Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi dersleri düşünülmüş, dolayısıyla da Sosyal Bilgiler denince öncelikle akla bu üç disiplin gelmiştir (Savage ve Armstrong, 2000). Ancak günümüzde sosyal bilgiler ile ilgili pek çok tanımda sosyal bilgilerin tarih, coğrafya, hukuk, psikoloji, sosyoloji, ekonomi, felsefe, antropoloji, sanat, siyaset bilimi, arkeoloji gibi sosyal bilimlerin entegrasyonundan oluştuğu, sosyal bilgiler lisans programlarının da bunu yansıtması gerektiği vurgulanmaktadır (NCSS, 2012). 2018 programında sosyal bilgilerin temelini oluşturan hukuk, sosyoloji, ekonomi, felsefe, arkeoloji gibi dersler zorunlu ders kapsamından çıkartılmıştır. 2006 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında ise 1998 lisans programının tarih ve coğrafya ağırlıklı yapısından arındırılarak ilk defa sosyal bilgiler anlayışına yaklaşıldığı düşünülmüştür (Ata, 2007). Bu kapsamda 2018 programında hukuk, sosyoloji, ekonomi, arkeoloji gibi derslerin zorunlu ders kapsamından çıkartılması sosyal bilgiler anlayışından bir sapma olarak da nitelendirilebilir. Ayrıca alan bilgisi derslerinin azaltılması, öğrencilerin bu çerçevede ortaya çıkacak bilgi eksikliğini gidermek adına daha fazla dersanelere yönelmesi gibi başka bir soruna da neden olabilir. Nitekim KPSS sınavlarındaki soruların % 40'ı doğrudan alan bilgisi ile ilgilidir. Ayrıca öğretmen adaylarının mesleğe atanma kaygılarının onları KPSS'ye çalışmak için dersanelere yönlendirdiği, fakülte'deki derslerin ikinci plana atıldığı ve bu durumun onları psikolojik açıdan olumsuz etkilediği bilinmektedir. Ayrıca fakültelerden mezun olan öğrencilerin alan bilgisi kapsamında önemli eksikliklerinin olduğu ve öğrencilerin de alan bilgisi derslerinin yetersizliğinden şikâyet

ettiği bilinmektedir (Yılmaz, 2009). Öğretmenin mesleki başarısı için öncelikle kendi uzmanlık alanını iyi bilmesi gerekir. Bu nedenle öğretmenler konu alanlarının uzmanı olmak için alanlarındaki bilgiye önemli ölçüde sahip olmak zorundadırlar.

2018 programında gerek öğretmenlik Meslek Bilgisi dersleri gerekse alanın öğretimine ilişkin derslerin neredeyse tamamına yakını teorik derslerden oluşmaktadır. Yeni program, uygulama derslerinin eksikliği ile ilgili genel eleştirilere cevap verememiştir. Sadece alana ilişkin teorik derslerin saatleri azaltılmış, buna mukabil eğitim bilimlerine ilişkin teorik derslerin de saatleri artırılmıştır. Programda *Öğretmenlik Uygulaması ve Toplum Hizmet Uygulamaları* dersleri dışında zorunlu veya seçmeli dersler içinde uygulama dersinin bulunmadığı, uygulamaya ilişkin saatlere ve kredilere yer verilmediği görülmektedir. Bu sorun 2018 programının sunuş bölümünde “*Derslerin haftalık ders çizelgelerinde uygulama saatine yer verilmemesi, bu derslerde uygulama yapılmayacağı anlamına gelmemekte olup uygulama ders saati/kredisi verilmese de dersin amaçları doğrultusunda öğrenciler, çeşitli ortamlarda (okul, sınıf, çevre, laboratuvar vb.) dersle ilgili gözlem ve uygulama yapmaya teşvik edilmelidir*” şeklindeki ifadeler ile bir nevi giderilmeye çalışılmıştır (MEB, 2018). Teorik derslerin fazlalığı ve uygulamalı derslerin az olması edinilen bilgiler ile gerçek dünya arasında pamuk ipinden bir bağ oluşturmaktadır (Calderhead, 1997). Ayrıca öğretmen adaylarının uygulamalı derslerin az ve yetersiz olmasından şikâyet ettiği bilinmektedir (Tonga, 2012; Akhan, 2015).

2018 Sosyal Bilgiler Lisans Programında alanın öğretimine ilişkin derslerin sayısının ve kredilerinin artırıldığı görülmektedir. Türkiye’deki daha önceki öğretmenlik programlarının önemli bir kısmı öğretmenlik bilgisi, alan bilgisi ve pedagoji bilgisi olarak kurgulanmış ve çoğu kez alanın öğretimine ilişkin konular yeterince yer verilmemiştir. Yeni programın bu kapsamdaki açığı giderdiği düşünülebilir. Ayrıca yeni programdaki alanın öğretimine ilişkin bazı derslerin farklı sosyal bilim alanına ilişkin disiplinler bilgilerinin sosyal bilgiler kavramı ile ilişkilendirilmesine ve de disiplinler arası bir anlayış kazanılmasına katkı sağlaması beklenmektedir. Ancak alanın öğretimine ilişkin derslerin büyük ölçüde uygulamalı olması beklenir. Ayrıca sınıf yönetimi, öğretim ilke ve yöntemleri gibi teorik Meslek Bilgisi derslerinin yanı sıra bu derslerin uygulaması olarak yeni dersler oluşturulması, bir nevi teorik bilginin uygulama ile desteklenmesinin sağlanması önemli bir konu olarak tartışılmalıdır. Buna ilaveten teorik ve uygulamalı derslerin Meslek Bilgisi ile alan eğitimcisi öğretim elemanları tarafından birlikte koordine edilebilmesinin de desteklenmesi önemlidir. Arazi gezileri ve saha araştırmaları kapsamında lisans programında bir dersin olmadığı, ancak sosyal bilgiler öğretmenlerinin vazgeçilmez eğitsel araçlarından birisinin de bu arazi gezileri ve saha çalışmaları olduğu unutulmamalıdır.

2018 programında Öğretmenlik Uygulaması dersi iki döneme çıkarılmıştır. Ancak okul ortamının tanınması kapsamında olan ve öğretmenlik uygulamasına basamak teşkil eden Okul Deneyimi dersi programdan kaldırılmıştır. 1997 programında Okul Deneyimi I, Okul Deneyimi II ve Öğretmenlik Uygulaması dersleri ile üç dönem olan okul uygulamaları; 2006 ve 2018 programlarında ise sadece iki dönemdir. Öğrenci sayılarının fazlalığından dolayı fakültelerin uygulama okulu bulmada sıkıntılar yaşadığı bilinen bir gerçektir. Lakin bu sorunun çözümü uygulama ders saatlerinin azaltılması değil, bunun yerine programların kontenjanlarının düşürülmesi olabilir.

2018 programında Okul Deneyimi dersinin, işlevsel ve etkili bir biçimde gerçekleştirilemediğinden söz edilmektedir (MEB, 2018). Oysa bu dersin kaldırılması yerine işlevsel ve nitelikli hale getirilmesi gerekir. Ayrıca öğretmen yetiştirme programının başından sonuna kadar öğretmen adaylarının gözlem, okula uyum ve öğretmenin gün içerisinde okulda yapacağı işleri öğrenme gibi deneyimler kazanması, eskiden beri iyi ve nitelikli öğretmen yetiştirmenin önemli koşullarındandır (Maaske, 1955). Nitekim sosyal bilgiler öğretmen adayları da okul deneyimi dersinin faydalı olduğunu düşünmektedirler (Akhan, 2015). Ayrıca okul uygulamalarının sayısının artırılması ve de öğretmen adaylarının lisans öğrenimlerinin ilk yıllarından itibaren okullarda gözlem yapabilmesinin sağlanması gerekmektedir (Tonga, 2012). Öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinin ilk üç yılında okullardan uzak kalmaları önemli bir sorun olmaya devam etmektedir.

2018 programı seçmeli dersler konusunda da önemli değişiklikler ihtiva etmektedir. Bologna sürecinde derslerin en az % 25’inin seçmeli olma zorunluluğunun büyük ölçüde sağlandığı görülmektedir. Türkiye’de

öğretmen yetiştirme programlarında bazı öğretmenlik lisans programında bir, hatta iki seçimlik dersin yer aldığı; kiminde ise herhangi bir seçimlik dersin olmadığı, bazı seçmeli derslerin de zorunlu-seçmeli derslere dönüştüğü ve de seçmeli ders havuzlarında da benzer içerikli, mükerrer çok sayıda dersin bulunduğu bilinmektedir (Küçükahmet, 2007). Bu sorunların çözümü adına; 2006 programında toplam kredinin yaklaşık %25'ine varan oranlarda, fakültelere dersleri belirleme yetkisi önemli ölçüde kaldırılmış ve daha merkezîyetçi bir anlayışla YÖK tarafından seçmeli derslerle ilgili seçmeli ders havuzlarının oluşturulması sağlanmıştır. Böylece programlardaki örtüşen dersler sorunu da ortadan kaldırılmıştır. Hiç kuşkusuz bir dersin ortaya çıkışı beraberinde dersi öğretecek öğretim elemanı sorunsalını ortaya çıkarmaktadır. Hiçbir eğitim modelinin, o modeli işletecek insan kaynağının niteliğinin üzerinde hizmet üretmeyeceği de bir gerçektir (Ataç, 2003). Ancak 2018 programı, Meslek Bilgisi ve Genel Kültür derslerini, fakülte dersleri kapsamında bütün öğrencilere açarak fakültelerdeki öğretim elemanı ve fiziki alt yapı kaynaklarını verimli kullanmayı ve muhtemel sorunlara çözüm üretmeyi hedeflemiştir.

Yeni lisans programında önemli değişikliklerden bazıları da Genel Kültür dersleri ile ilgilidir. Öğretmen adaylarının bir alanda uzmanlık bilgisine sahip olmasının yanı sıra; bireyi, toplumu ve dünyayı ilgilendiren konularda geniş bir dünya görüşüne ve Genel Kültüre sahip olmaları beklenmektedir (Çelikten vd., 2005). Öğretmen adayları zaman zaman Genel Kültür bakımından yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmektedirler (Yılmaz, 2009). Genel Kültür derslerinin isimlerinin ne olması, hangi içeriklere sahip olması gerektiği de ayrıca önemli bir tartışma konusudur.

Yeni program öğretim teknolojileri konusunda da bazı değişiklikler içermektedir. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme* dersi kaldırılarak bunun yerine *Öğretim Teknolojileri* adıyla bir ders konulmuştur. Ancak alanın öğretimine ilişkin *Materyal Geliştirme* dersi programda zorunlu bir ders olarak yer almamıştır. Oysa her öğretmen adayının alanına ilişkin geleneksel ya da dijital materyal geliştirme konusunda uzmanlaşması beklenmektedir. Ayrıca öğretim teknolojilerindeki akıl almaz gelişmeler, bu alan yazınındaki sayısız akademik çalışmalar göstermektedir ki, öğretim teknolojilerinin iki saatlik tek bir ders ile öğretmen adaylarına yeterli düzeyde kazandırılması mümkün görülmemektedir. Buna ilaveten Genel Kültür dersleri kapsamındaki *Bilgisayar I* ve *Bilgisayar II* dersleri programdan kaldırılarak *Bilişim Teknolojileri* adlı tek bir derse düşürülmüştür.

Okullarda tarih konularının işlenişinde savaflara, kronolojiye ve siyasi tarihe ağırlık verildiği sosyal, kültürel ve medeniyet tarihinin ihmal edildiği (Tuncer, 1998) düşüncesine bir cevap niteliğinde yeni programa *Sosyal Antropoloji ve Medeniyet Tarihi* ile *Bilim Tarihi* gibi dersler konulmuştur. Ayrıca yeni programda derslerin içerikleri itibarıyla büyük ölçüde örtüşen bazı derslere de sahip olduğu görülmektedir. Nitekim *Eğitimde Ahlak ve Etik* dersi ile *Karakter ve Değer Eğitimi* derslerinin içeriklerini büyük ölçüde örtüşmektedir. *Sanat ve Müze Eğitimi* dersi ile *Müze Eğitimi* dersinin içeriği de büyük ölçüde benzerdir. *Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi* ile *Medya Okuryazarlığı* dersi için de benzer durum söz konusudur.

Öğretmen yetiştirme yetki ve sorumluluğunun üniversitelere devredilmesinden bugüne kadar geçen sürede öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları ile yetiştirilen öğretmenleri istihdam eden MEB arasında etkili ve sürekli bir işbirliği gerçekleştirilememiştir (Özoğlu, 2010). 2018 öğretim programlarının hazırlanmasındaki ana nedenlerden birisi de güncellenen ilk ve orta öğretim ders programlarıyla ve de Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ile uyum sağlanmasıdır. Ancak yeni programın beklenen uyumun sağlanması konusunda önemli eksiklikler içerdiği de bu çalışma kapsamında ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yeni lisans programında yer alan özellikle Meslek Bilgisi kapsamındaki bazı teorik derslerin yüksek lisans dersi olarak verilmesi, öğretmen eğitimindeki yeni eğilimler ve öğretmenliğin akademik yönünün güçlendirilmesi adına öğretmen atamalarında tezli yüksek lisans şartı getirilmesi gibi öneriler, lisans programları üzerindeki baskının azaltılması ve öğretmenliğin daha nitelikli hale getirilmesi için düşünülebilir (Özcan, 2011). Bu çerçevede yeni sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programıyla ilgili akademik çalışmalar nitel ve nicel boyutta arttırılmalıdır.

Kaynakça

- Akhan N.E., (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Lisans Programı Üzerine Düşünceleri, JASSS International Journal of Social Science, 32, 267-289.
- Ata, B. (2007). “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programının İlköğretim 2005 Sosyal Bilgiler Dersi (6, 7. Sınıflar) Öğretim Programı Açısından Değerlendirilmesi.” I. Uluslararası Bilim Çalıştayı (Prof. Dr. Suzan ERBAŞ Anısına), 08–09 Mart 2007, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Ataç, E., (2003). 21. Yüzyılda Öğretmen Eğitimi: Türkiye’de Öğretmen Eğitiminin Değerlendirilmesi konulu panelde yaptığı açılış konuşması, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13 (2), 1-31.
- Baskan, G.A., Aydın, A. & Madden, T., (2006). Türkiye’deki Öğretmen Yetiştirme Sistemine Karşılaştırmalı Bir Bakış, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 15(1),35-42.
- Bayram, Ö. (2003). Türkiye’de İlköğretime (6-7-8) Branş Öğretmeni Yetiştirilmesi ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ile Sosyal Bilgiler Dersi Programlarının Gelişimi (1946-1982). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(2), 207-237.
- Calderhead, J. (1997). Öğretmenlerin Uzmanlığının Tanınması ve Geliştirilmesi: 21. Yüzyılı Bekleyen Sorunlar. Uluslararası Dünya Öğretmen Eğitimi Konferansında Sunulmuş Bildiri. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Ercan, B. (2009). Türkiye’de İlköğretim II. Kademeye Sosyal Bilgiler Öğretmeni Yetiştirme Sistemleri (1923-2008). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasu Avcı, E. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı İle İlgili Görüşleri, International Journal Of Eurasia Social Sciences (IJOESS), 8 (27), 756-786.
- Kaymakçı, S., (2012). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programlarının İçerik Değerlendirmesi, Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi 2(1),45-61.
- Küçükahmet, L. (2007). “2006 - 2007 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Öğretmen Yetiştirme Lisans Programlarının Değerlendirilmesi.” Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5 (2): 203-218.
- Maaske, R. J. (1955). Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Hakkında Rapor. Ankara: Maarif Basımevi.
- MEB, (2015). PİSA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı), 2015 Türkiye Ulusal Raporu, MEB Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- MEB, Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü, (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri, 173-183. 03.09.2018 tarihinde <http://www.oygm.meb.gov.tr/> adresinden erişilmiştir
- NCSS, (2002). National Standards for Social Studies Teacher, I Subject Matter Standards (17-50). 03.09.2018 tarihinde <http://www.socialstudies.org/> adresinden erişilmiştir.
- National Council for the Social Studies (2012). Curriculum Standards for Social Studies: Introduction: <http://www.ncss.org/standards/introduction> 03.08.2018’de elde edilmiştir.
- Özcan, M., (2011). Bilgi Çağında Öğretmen Eğitimi, Nitelikleri ve Gücü Bir Reform Önerisi, Türk Eğitim Derneği, Yayın No: 11687, Ankara
- Özoğlu, M., (2010). Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Sorunları, *Seta Analiz*, Sayı 17.
- Savage T. V. & Armstrong, D. G. (2000). Effective Teaching In Elementary Social Studies. USA: The Prentice Hall.

- Stengel, B. S. & Tom, A. R. (1996). Changes and choices in teaching methods, in Frank B. Murray (ed.), The teacher educator's handbook: Building a knowledge base for the preparation of teachers. A publication sponsored by the American Association of Colleges for Teacher Education. San Francisco: Jossey-Bass Pub.
- Şişman, M. (2009). Öğretmen yeterliliklerini yeniden düşünmek, Türk Yurdu Dergisi, 29, 37-41.
- Üstüner, M., (2004). Geçmişten günümüze Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme ve günümüz sorunları. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(7).
- Tonga, D., (2012). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programının Değerlendirilmesi, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 10(4), 780-803
- Tuncer, U. (1998). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan içerik ve öğrenme sorunları. 4. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 15 - 16 Ekim Pamukkale Üniversitesi , Denizli.*
- YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu), (2018). Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, Ankara Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü, Ankara.
- YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu), (2006). Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Programlar Hakkında Açıklama, 03.09.2018 tarihinde <http://www.yok.gov.tr/> adresinden erişilmiştir
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. (2009). "Lisans Düzeyinde Sosyal Bilgiler Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Öğretmen Adaylarının Görüşleri." On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27: 31-53.